

Agnieszka Filipek

Dziecko i Internet. Zasady korzystania z sieci

Zasada określana jest jako teza, w której treści zawarte jest prawo rządzące jakimiś procesami. Zasada to inaczej reguła, podstawa, na której coś się opiera. Zwykle przez zasady rozumiemy normy postępowania uznane przez kogoś za obowiązujące¹. Przedmiotem moich rozważań są domowe zasady korzystania z Internetu. Próba odpowiedzi na pytanie: w jakim celu rodzice i wychowawcy tworzą zasady? Czy domowe reguły są w ogóle ustalane przez rodziców? Jakie są te zasady? W jaki sposób są ustalane? I czy powoływanie ich jest zawsze konieczne?

W artykule koncentruję się na aspekcie tworzenia domowych zasad korzystania z Internetu adresowanych do dzieci w wieku 9-12 lat. Wielu rodzicom towarzyszy przekonanie, iż korzystanie przez dziecko z Internetu w domu jest bezpieczne oraz że jest bezpieczniejsze niż korzystanie z tego Internetu poza domem². A przecież nie tylko miejsce przesądza o bezpieczeństwie dzieci w Internecie, lecz sposób wykorzystywania sieci przez młodego internautę oraz świadomość istniejących w niej zagrożeń. W związku z tym tworzenie tych domowych regulaminów nie będzie obligatoryjne dla wszystkich, tylko dla tych rodziców, których dzieci podejmują zachowania ryzykowne³ w Internecie i które spotkały się z niebezpiecznymi treściami, sytuacjami czy osobami. Z pewnością jednak warto, wszystkim rodzicom polecić rozmowy z dzieckiem o tym, czego doświadczyło w Internecie, jak również wspólne spędzanie czasu w Internecie. To drugie czasem może okazać się trudne ze względu na obawy⁴ lub brak kompetencji komputerowych niektórych rodzi-

1 *Słownik języka polskiego*, J. Szymczak (red.), Warszawa 1981, s. 995.

2 M. Braun-Galkowska, *Internet w życiu dzieci i młodzieży*, [w:] *Jednostka, grupa, cybersieć*, M. Raduchoński, B. Przywara (red.), Rzeszów 2004, s. 83.

3 K. Lewandowska, *Zagrożenia w Internecie – wiedza i doświadczenia dzieci i ich rodziców. Wyniki badań empirycznych*, „Dziecko krzywdzone” 2005, nr 13, s. 91-92.

4 J. Gajda, S. Juszczak, B. Siemieniecki, K. Wenta, *Edukacja medialna*, Toruń 2002, s. 182-184.

ców, ale z pewnością warto się przekonać i nauczyć się korzystać z tego medium.

Najnowsze wyniki badań Eurobarometru informują, że 75% dzieci (w wieku od 16 do 17 lat) korzysta już z sieci, 50% dziesięciolatków ma telefon komórkowy, zaś 60% europejskich rodziców obawia się, że ich dziecko może stać się ofiarą uwodziciela, 54% badanych rodziców martwi się, że ich dziecko będzie szykanowane, prześladowane w Internecie⁵. Jakie kroki powinien podjąć współczesny rodzic małoletniego dziecka, a już internauty, w obliczu takiej rzeczywistości wirtualnej oraz wszechobecności mass mediów?

Cele powoływania domowych regulaminów korzystania z Internetu

Podstawowym celem tworzenia domowych zasad jest po pierwsze ochrona dziecka przed niebezpiecznymi treściami, osobami czy sytuacjami⁶. Po drugie, związane z wcześniej wymienionym celem, nauka bezpiecznego korzystania i bezpiecznych zachowań w sieci, jak również dostarczenie wiedzy o zagrożeniach płynących z Internetu⁷. Po trzecie kształtowanie odpowiedzialnych postaw, sprzyjających stosowaniu zasad zdrowego życia, jak również postaw krytycznych wobec mass mediów⁸, nauka selektywnego odbioru treści z sieci. Po czwarte kształtowanie umiejętności ochrony własnych praw dziecka jako uczestnika w sieci, asertywnych zachowań w Internecie. Ostatnim, za to najważniejszym celem jest fakt, iż wspólne tworzenie zasad rozwija relacje pomiędzy dzieckiem i rodzicem.

Podobnie jak w realnym świecie, również w Internecie surfowanie jest usankcjonowane określonymi regułami. Netykieta⁹, bo taką nazwę noszą te reguły, jest to zbiór zasad postępowania, są czymś w rodzaju *savoir vivre*'u, który obowiązuje wszystkich użytkowników Internetu. Domowe reguły mogą nawiązywać do netykiety, a z pewnością wspierają jej obowiązywanie.

5 www.ngo.pl, [22.09.2008].

6 P. Aftab, *Internet a dzieci. Uzależnienia i inne niebezpieczeństwa*, przekł. B. Nicewicz, Warszawa 2003, s. 84; J. Gajda, S. Juszczyk, B. Siemieniecki, K. Wenta, *Edukacja medialna*, Toruń 2002, s. 65-66; 179-181; 327-329; A. Lepa, *Pedagogika mass mediów*, Łódź 1998, s. 151-173.

7 www.microsoft.com, [22.09.2008]; J. Lenardon, *Zagrożenia w Internecie. Chroń swoje dziecko*, Gliwice 2007, s. 71.

8 A. Lepa, *Pedagogika mass...*, op. cit., s. 142-148.

9 www.netykieta.prv.pl, [22.09.2008].

Czy domowe reguły są ustalane przez rodziców?

Badaniami objęto 30 rodziców dzieci w wieku 9-12 lat zamieszkujących województwo podlaskie¹⁰. Wszyscy badani rodzice są przekonani do faktu, że w Internecie tkwią różne niebezpieczeństwa, na które są narażone ich dzieci. Respondenci w pytaniu otwartym określali, czego najbardziej się obawiają. Odpowiedzi najczęściej występujące: „pedofilów podszywających się na GG za rówieśników, zdjęć, filmów, kreskówek pornograficznych, obscenicznych i wulgarnych obrazów, brutalnego seksu, treści erotycznych, drastycznej agresji, wirusów w postaci filmów porno”. Inni rodzice jako źródło zagrożenia postrzegają: „złych znajomych, głupich i krzywdzących żartów ze strony rówieśników, uzależnienia od gier on-line”¹¹. Kolejne pytanie brzmiało: „Czy w Pana/Pani domu zostały ustalone wspólnie z dzieckiem zasady korzystania z Internetu?”

Tabela 1. Istnienie lub brak ustalonych zasad korzystania z Internetu przez dziecko

	K	%	M	%	N	%
Tak	12	66,7	6	50,0	18	60
Nie	6	33,3	6	50,0	12	40
Razem	18	100,0	12	100,0	30	100

Źródło: badania własne

Wyniki są pozytywnie zaskakujące. 60% rodziców deklaruje, że ustaliło domowy regulamin korzystania z sieci, natomiast 40% nie. Warto zaznaczyć, że żaden z badanych rodziców nie spisywał na papierze takiego regulaminu, we wszystkich przypadkach były one zawierane z dzieckiem ustnie. Interesujące są zasady, jakie rodzice ustalali. Wypowiedzi respondentów, często były podobne, głównie dotyczyły ilości czasu przebywania w sieci oraz pory korzystania czyli po odrobieniu lekcji. Niektóre z zasad były ujęte w formie rozkazującej. Na przykład: „zakaz rozmawiania na GG, zakaz wychodzenia na strony przeznaczone dla dorosłych”, inne zaś: „korzystanie z Internetu w obecności osoby dorosłej, korzystanie z Internetu po odrobieniu lekcji, 4 godziny dziennie, maksymalnie do 23.00, ograniczenia odnośnie ilości czasu przeznaczanego na Internet”¹².

10 Badania zostały przeprowadzone w marcu 2008. Dobór grupy był losowy.

11 Źródło: badanie własne.

12 Źródło: badanie własne.

Badania rodziców dzieci w wieku 9-12 lat wskazują, że większość dzieci w tym wieku korzysta z komputera podłączonego do Internetu we własnym pokoju 53,4%. Część dzieci korzysta z Internetu w pokoju rodziców 33,3%, a tylko 13,3% w pokoju dziennym, gdzie wszyscy przebywają.

Tabela 2. Miejsce komputera w domu rodzinnym badanych osób

	K	%	M	%	N	%
W pokoju dziecka na biurku	9	50,0	7	58,3	16	53,4
W pokoju pracy rodziców	7	38,9	3	25,0	10	33,3
W pokoju dziennym, gdzie wszyscy spędzają czas	2	11,1	2	16,7	4	13,3
Razem	18	100,0	12	100,0	30	100,0

Źródło: badania własne

Na pytanie: „Ile czasu w ciągu dnia dzieci poświęcają na Internet?” Większość rodziców 43,3% przyznaje, że ich dzieci dziennie przebywają w Internecie od 2 do 3 godzin. Zdaniem 16,7% rodziców ich dzieci korzystają z sieci w ciągu dnia 4 godziny, a nawet dłużej. Natomiast 23,3% badanych rodziców określiło stan korzystania do 1 godziny dziennie. Zaś 6,7% przyznaje, iż tak naprawdę nie wie ile czasu przebywają ich dzieci w Internecie. Odnośnie wspólnego z dzieckiem korzystania z zasobów sieci 60% badanych rodziców deklaruje, że taka sytuacja ma miejsce rzadko, zaś 33,3% podkreśla, że robi to często.

Sposób powoływania domowych zasad korzystania z Internetu

Na ustalenie domowego regulaminu trzeba poświęcić czas, warto zaangażować wszystkich domowników, gdyż to będzie gwarantem przestrzegania ustalonego regulaminu w przyszłości¹³. Należy pamiętać, aby nie robić tego od niechcenia, byle jak czy w pośpiechu, bo już ten fakt czyni nasze przedsięwzięcie wątpliwym. Rodzice powinni autentycznie zaangażować się w proces tworzenia takiego regulaminu, na miarę swoich możliwości.

Istotnymi czynnikami przy konstruowaniu zasad korzystania z sieci, które rodzice powinni uwzględnić to: wiek, płeć, poziom rozwoju, osobowość dziecka, jego dotychczasowe doświadczenia w sieci.

13 M. Ossowska, *Normy moralne*, Warszawa 1985, s. 21.

Jak rozpoznać, kiedy dziecko korzysta w sposób niewłaściwy z Internetu?

Często rodzice zastanawiają się: ile czasu spędzonego przed komputerem/ w Internecie to za dużo? Mark Griffiths opracował listę pytań, na które odpowiedzi mogą stać się wskazówką do wprowadzenia domowych regulaminów korzystania z sieci. „Czy dziecko:

- gra lub pracuje na komputerze niemal codziennie,
- często używa komputera przez długi czas (ponad 3 godziny bez przerwy),
- gra dla rozładowania emocji,
- jest niespokojne i podirytowane, jeśli nie może używać komputera,
- zaniedbuje życie koleżeńskie i zajęcia sportowe,
- siedzi przy komputerze zamiast odrabiać zadania domowe,
- próbuje ograniczyć czas lecz to mu się nie udaje?”¹⁴.

„Jeżeli rodzic odpowie na więcej niż 4 pytania, może to sugerować, że dziecko jest na granicy normy i patologii obcowania z komputerem, a zatem bliskie uzależnienia. W takiej sytuacji rodzice powinni sprawdzić co dziecko robi na komputerze [w Internecie], i w razie potrzeby ingerować. (...) Tak jak zazwyczaj rodzice kontrolują programy telewizyjne, które oglądają ich dzieci, tak powinni kontrolować korzystanie z Internetu i komputera. (...) Warto również wspólnie z dzieckiem korzystać z komputera i razem poznawać nowe miejsca w Internecie. (...) Rodzice powinni ustalić limit czasu użytkowania z komputera (...), po odrobieniu zadania domowego lub wykonaniu innych obowiązków, a nie przed”¹⁵. Jeśli aktywność dziecka w Internecie jest dominująca w czasie pozaszkolnym i nie jest ono w stanie dotrzymać ustaleń odnośnie korzystania z sieci, rodzice mogą na określony czas zabronić dziecku używania komputera. Ważne, jeśli podejmą taką decyzję, aby porozmawiali z dzieckiem, wytłumaczyli dlaczego podejmują taką decyzję, na jaki czas, jak również poinformowali dziecko jakie zachowania dziecka są od niego oczekiwane, aby przywilej korzystania z Internetu został przywrócony. Rozmowa ta powinna być konkretna, jasna, bez wdawania się w niepotrzebne dyskusje, przeprowadzona spokojnie i stanowczo, pomimo możliwych protestów lub płaczu dziecka.

14 B. Danowski, A. Krupińska, *Dziecko w sieci*, Gliwice 2007, s. 34; M. Griffiths, *Gry i hazard. Uzależnienia dzieci w okresie dorastania*, przekł. A. Sawicka-Chrapkiewicz, Gdańsk 2004.

15 B. Danowski, A. Krupińska, *Dziecko w sieci*, op. cit., s. 34-35.

Czy zasady związane z korzystaniem z sieci są zawsze i dla wszystkich dzieci konieczne?

Warto chociażby wiedzieć o pewnych wskazówkach budowania zasad bezpiecznego korzystania z Internetu, by móc naszą wiedzę skonfrontować ze sposobem korzystania przez dzieci z sieci. Jestem całkowicie przekonana co do walorów ustalania takich reguł z dzieckiem. Są one następujące: są informacją dla dziecka troski o nie, przyczyniają się do wzrostu świadomości dziecka i jego umiejętności, pozwalają poznać oczekiwania i potrzeby dziecka związane z eksploracją przestrzeni wirtualnej, i odwrotnie staje się dobrą okazją do przekazania oczekiwań rodzica względem wykorzystywania i poświęcania czasu na Internet, w rezultacie powyższe czynniki sprzyjają pogłębieniu relacji pomiędzy dzieckiem a rodzicem. Według J. Izdebskiej, Internet daje dzieciom szerokie spektrum możliwości: łatwy i szybki dostęp do informacji z każdej dziedziny nauki, techniki, kultury, życia społecznego, poznanie świata bez konieczności opuszczania domu, czytanie książek, doskonalenie umiejętności językowych, przesyłanie plików np. zdjęć, komunikowanie się za pomocą: poczty e-mail, grup dyskusyjnych, komunikatorów itp., rozwój zainteresowań, komunikacji z przyjaciółmi, kolegami, rodziną i innymi osobami przeżycie dobrej rozrywki, zabawy, jest miłym i atrakcyjnym sposobem, spędzenia czasu wolnego¹⁶. Zadaniem rodziców jest towarzyszenie relacji dziecko-Internet. „[Rodzice] powinni nie tylko uświadamiać dziecku istniejące zagrożenia, ale też kontrolować sposób, zakres i charakter kontaktu z nowoczesnymi mediami. (...) Potrzebne są rozmowy, snucie planów nad życiem, postępowaniem innych osób, własną aktywnością. Niezmiernie ważne staje się bycie razem – wspólne wyjścia, wspólne czytanie, wspólne oglądanie telewizji i wspólne korzystanie z komputera i Internetu. Te wszystkie działania mogą ochronić dziecko przed niekorzystnym wpływem mediów”¹⁷.

Warto wyposażyć dzieci w umiejętności, które pozwolą im czuć się bezpiecznie w sieci, a równocześnie pozwolą im czerpać korzyści z wiedzy, rozrywkę, kontaktowanie się z przyjaciółmi i znajomymi. Zadaniem zaś rodziców jest wyposażyć dzieci w umiejętności takie jak odróżnianie fikcji od rzeczywistości, krytycyzmu i wyboru, odróżnianie potrzeb sztucznych od prawdziwych oraz poszukiwanie alternatywnych spędzania czasu wolnego, ale przede

16 J. Izdebska, *Dziecko w świecie mediów elektronicznych*, Białystok 2007, s. 137.

17 A.D. Popławska, *Korzystanie z komputera i Internetu a sytuacja szkolna uczniów*, [w:] *Dziecko i media elektroniczne. Nowy wymiar dzieciństwa*, J. Izdebska, T. Sosnowski (red.), Białystok 2005, s. 54.

wszystkim rodzic powinien pamiętać, że jest wzorem dla dziecka w obszarze korzystania z Internetu.

SUMMARY: *The child and the Internet. The rules of using the net*

The Internet has become an important functional space of a modern child. The latest research conducted by “Eurobarometr” presents that 75 percent of children (between 6-17) use the NET, but tests done by children’s parents show that their child can become the innocent victim of a seducer. This article concentrates on different aspects of home’s regulations of the usage of the Internet by children at the age between 9-12.

Presented article tries to answer a few questions. What is the aim of adults to regulate the usage of the Internet by children? What are the usage rules of the Internet and are there such rules? How are they established? Are such rules essential in every home?